

3. ΜΟΡΦΕΣ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ ΣΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Τα παιδιά, κατά τη διάρκεια της ζωής τους παίζουν ποικίλα παιχνίδια. Σε γενικές γραμμές οι μορφές του παιχνιδιού που απαντώνται συχνότερα στη βιβλιογραφία είναι:

- **Αισθητικοκινητικό (Sensorimotor)**

Το *αισθητικοκινητικό παιχνίδι* είναι κυρίαρχο στη βρεφική ηλικία και περιλαμβάνει δράσεις που φέρνουν ικανοποίηση στο παιδί από τις αισθήσεις και τις κινήσεις του. Τα βρέφη περνούν μεγάλο χρονικό διάστημα παίζοντας με το σώμα και τα άκρα τους για να βιώσουν διάφορες αισθήσεις. Το αισθητικοκινητικό παιχνίδι ξεκινάει από τον πρώτο χρόνο ζωής, αλλά επικρατεί στη ζωή του παιδιού κυρίως το δεύτερο χρόνο. Μετά την ηλικία των 2 ετών, παρόλο που άλλα είδη παιχνιδιού εμφανίζονται, το αισθητικοκινητικό

παιχνίδι συνεχίζει να υπάρχει και μετατρέπεται σε αδρό κινητικό παιχνίδι όπως κούνια, ποδήλατο, σχοινάκι. Η ικανοποίηση από αυτή τη μορφή παιχνιδιού συνεχίζει και σε μεγαλύτερες ηλικίες (Olson, 1999, Knox, 2010, Rubin, et al., 1983).

- **Εξερευνητικό παιχνίδι (Exploratory play)**

Το εξερευνητικό παιχνίδι αναφέρεται στις επαναληπτικές δράσεις του παιδιού σε αντικείμενα-παιχνίδια όταν προσπαθεί να ανακαλύψει πώς αυτά λειτουργούν. Παράδειγμα εξερευνητικού παιχνιδιού είναι το πάτημα των κουμπιών ενός παιχνιδιού με ήχους καθώς το παιδί δοκιμάζει πώς αυτό λειτουργεί. Το παιχνίδι αυτό ξεκινάει κατά την βρεφική ηλικία και στο τέλος του πρώτου χρόνου τα παιδιά ενεργητικά εξερευνούν το περιβάλλον τους. Το εξερευνητικό παιχνίδι σταδιακά μειώνεται κατά τα προσχολικά χρόνια, αλλά αναδύεται όποτε το παιδί παίζει με ένα καινούργιο παιχνίδι (Knox, 2010).

- **Κατασκευαστικό παιχνίδι (Constructive play)**

Αφορά εκείνο το παιχνίδι κατά το οποίο το παιδί συνδυάζει ή χειρίζεται διάφορα υλικά/αντικείμενα για να κατασκευάσει ή να «δημιουργήσει» κάτι (Vondra & Belsky, 1989). Παράδειγμα τέτοιου παιχνιδιού αποτελεί η κατασκευή ενός τρένου ή πύργου με τουβλάκια ή κύβους. Το κατασκευαστικό παιχνίδι ξεκινάει μετά την ηλικία των 2 ετών, κυριαρχεί κατά τα προσχολικά χρόνια στη ζωή των παιδιών και κατά τη μέση παιδική ηλικία. Στην περίοδο της εφηβείας μπορεί να γίνει πιο αφηρημένο και δημιουργικό και να μετατραπεί σε χειροτεχνίες ή σε κάποια άλλη μορφή τέχνης (Lane & Mistrett, 2008, Knox, 2010).

- **Συμβολικό παιχνίδι (Symbolic play)**

Με βάση τον Piaget (1962), τα συμβολικά παιχνίδια είναι παιχνίδια προσποίησης (pretend play) και αναπαράστασης (make-believe) και ενέχουν φαντασία. Στα συμβολικά παιχνίδια τα παιδιά μπορεί να:

- ✓ παίζουν μη πραγματικά θέματα όπως το «πέταγμα πάνω στο μαγικό χαλί»

- ✓ αναπαριστούν γεγονότα από τις ζωές τους όπως «τη μαμά που πλένει το μωρό της»
- ✓ αναπαριστούν ένα αντικείμενο για κάποιο άλλο όπως στην περίπτωση που ένα κουτί γίνεται τηλέφωνο
- ✓ αποδίδουν ιδιότητες σε ένα παιχνίδι/αντικείμενο όπως «η κούκλα πεινάει»

(Lewis, Boucher Astell, 1992, Olson, 1999, Stagnitti, 2009).

- **Κοινωνικό παιχνίδι (Social play)**

Αναφέρεται στο παιχνίδι που εμπεριέχει αλληλεπίδραση είτε με ενήλικες είτε με συνομηλίκους. Ξεκινά από πολύ νωρίς με το παιχνίδι αλληλεπίδρασης μεταξύ μητέρας και βρέφους όπως τα χαμόγελα, το γαργάλημα, το «κουκουτza» (Κnox, 2010, Kuhaneck, et al., 2010). Στα σχολικά χρόνια τα παιδιά αναζητούν συντρόφους στο παιχνίδι τους και μπορούν να συμμετέχουν σε πιο πολύπλοκες-κοινωνικά-δραστηριότητες παιχνιδιού όπως δραματοποίηση ηρώων και ιστοριών, βόλτες με ποδήλατα με φίλους, ομαδικά ενδιαφέροντα ή χόμπι (Johnson, 2006).

- **Παιχνίδια με κανόνες (Games with rules)**

Αναφέρονται στα συνεργατικά παιχνίδια που αποτελούνται από κανόνες που είτε προϋπάρχουν είτε κατασκευάζονται από τους ίδιους τους παίχτες οι οποίοι και είναι υποχρεωμένοι να τους τηρούν. Παραδείγματα παιχνιδιών με κανόνες είναι τα επιτραπέζια, τα σπορ. Τα παιχνίδια με κανόνες κυριαρχούν στο παιχνίδι των παιδιών 7 με 11 ετών και συνεχίζουν να υπάρχουν στη ζωή των ατόμων σε όλη τη διάρκεια της ζωής.

Η κάθε μία από τις παραπάνω μορφές παιχνιδιού εμφανίζεται σε συγκεκριμένο αναπτυξιακό στάδιο στη ζωή ενός παιδιού παράλληλα με την σωματική, νοητική και κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών. Παρόλα αυτά δεν αναπτύσσουν όλα τα παιδιά στον ίδιο βαθμό όλες τις παραπάνω μορφές παιχνιδιού. Για παράδειγμα, κάποια παιδιά αναπτύσσουν μία μορφή παιχνιδιού σε μεγαλύτερο βαθμό από κάποια άλλη ή άλλα παιδιά μπορεί να παραμείνουν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα σε μία μορφή

παιχνιδιού από ό,τι αναμένεται. Οι διαφορές αυτές οφείλονται τόσο σε παράγοντες που αφορούν το ίδιο το παιδί όσο και σε παράγοντες που αφορούν το περιβάλλον του παιδιού. Στη συνέχεια ακολουθεί μια περιγραφή της σχέσης μεταξύ του περιβάλλοντος και του παιχνιδιού του παιδιού.